

Ynglefuglene på Tipperne 2015

Notat fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi

Dato: 10. september 2015

Ole Thorup¹ & Karsten Laursen²

¹Amphi Consult

²Institut for Bioscience

Rekvirent:
Naturstyrelsen
Antal sider: 6

Faglig kommentering:
Thomas Eske Holm
Kvalitetssikring, centret:
Jesper R. Fredshavn

AARHUS
UNIVERSITET

DCE - NATIONALT CENTER FOR MILJØ OG ENERGI

Tlf.: 8715 0000
E-mail: dce@au.dk
<http://dce.au.dk>

Indhold

Indledning	3
Et vådt forår sikrer normalt gode yngleforhold for engfuglene	3
Endnu en ynglesæson med attraktive kortgræssede enge for engfuglene	4
Jo længere væk fra de ynglende ræve jo bedre ynglesucces	5
Stort antal ynglende landsvaler	5

Indledning

Tipperne er med ca. 400 ynglepar fordelt på ni vadefuglearter et af de vigtigste områder for engfugle i Europa. Datamaterialet fra Tipperne er en af verdens længste tidsserier for registrering af ynglefugle og deres succes. De fleste arter er optalt systematisk siden 1928, engfuglenes redesucces er overvåget siden 1985, og der er tillige data for ungerens overlevelse fra 1998.

Et vådt forår sikrer normalt gode yngleforhold for engfuglene

Der faldt meget nedbør gennem hele foråret i 2015, og dele af engene var fugtige med blankt vand. De fleste af engenes ynglefugle er afhængige af fugtige enge, og de fleste år er det ensbetydende med gode yngleforhold.

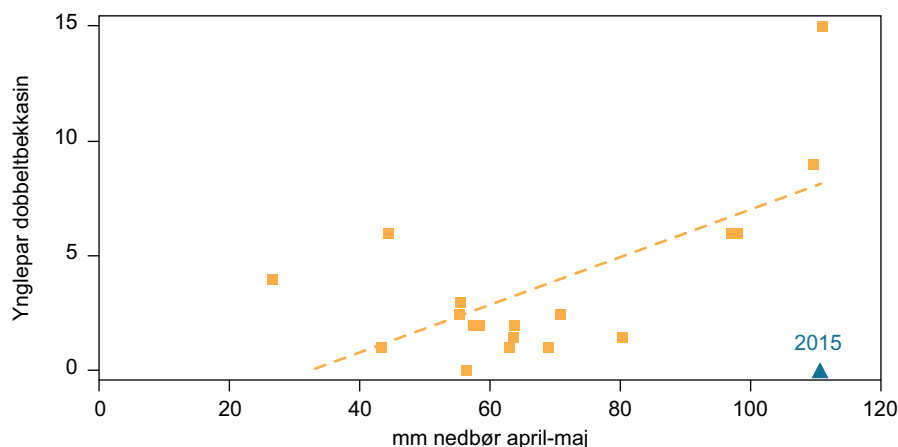
Fire ynglefuglearter tilknyttet ferske enge er særligt afhængige af rigelig nedbør i ynglesæsonen. Det er atlingand, skeand, brushane og dobbeltbekkasin. De optræder ofte i antal over gennemsnittet og har god ynglesucces i regnfulde forår. Men 2015 var en markant undtagelse fra dette mønster. Skeand og dobbeltbekkasin (Figur 1) ynglede ikke, og der var kun ét par atlingænder. Ved den første kortlægning af ynglefuglene i maj var der 19 ynglende hunner af brushane. De fleste opgav dog ret hurtigt, og mange forsvandt fra Tipperne i slutningen af maj og starten af juni.

Atlingand er en af de arter som foretrækker fugtige enge i yngletiden. Men i det fugtige forår i 2015 ynglede kun et par på Tipperne. Foto: Ole Amstrup.

Der må således have været noget andet, der påvirkede yngleforholdene. Prædationstrykket på engfuglenes reder var usædvanlig højt, men dette har næppe medført, at de fire arter ikke etablerede sig. Der har måske været et lavt fødegrundlag, men da insekter og andre smådyr ikke overvåges, kan dette ikke dokumenteres. Foråret var domineret af meget køligt og blæsende vejr, og det er ikke usandsynligt, at det har haft en negativ betydning for forekomsten og tilgængeligheden af engfuglenes føde.

Figur 1. Sammenhæng mellem nedbør i april-maj og antal ynglende dobbeltbekkasiner i 1997-2014 (orange kvadrater og tendenslinie) og i 2015 (blå trekant). I de fire år i perioden 1997-2014 med mest nedbør (2003, 2005, 2006 og 2012) har der også været mange ynglende dobbeltbekkasiner. 2015 falder helt uden for dette mønster.

Endnu en ynglesæson med attraktive kortgræssede enge for engfuglene

En omfattende slåning af store dele af engene i sensommeren og efteråret 2014 betød, at engene havde en meget kort og åben vegetation ved ynglestart. Det reagerede især viber og engryle positivt på, to arter der er tiltrukket af enge med meget kort vegetation, og de etablerede sig tidligt: Viberne i starten og engrylerne i slutningen af april. Der var 151 par viber, og det er væsentligt over gennemsnittet for de seneste 20 år. Desuden var der 22 par engryler, et antal der svarer til niveauet for de seneste otte sæsoner. Der var dog meget vanskelige yngleforhold på Tipperne i år. Kun for 16 af de 151 par viber og et af de 22 par engryler lykkedes det at udklække unger. Det er den laveste andel, der er registreret i den periode, hvor ynglesuccesen har været overvåget. Det eneste kuld æg af engryle, der klækkede, fik kun en unge. Men det lykkedes denne unge at blive flyvefærdig.

Det er andet år i træk med et meget ringe yngleresultat for engfuglene. Måske kan det gode yngleår i 2013 i et vist omfang kompensere for de to ringe ynglesæsoner i 2014 og 2015.

Brushøns som yngler nær på rævegrave har stor risiko for at få præderet æggende. Foto Ole Amstrup.

Jo længere væk fra de ynglende ræve jo bedre ynglesucces

Områder i nærheden af beboede rævegrave med hvalpe afsøges hyppigt af de voksne ræve i april-juni. Sammenlignes engfuglenes ynglesucces i områderne tættest på de beboede rævegrave med ynglesuccesen hos engfugle i områder, der lå længst væk fra beboede rævegrave, fås et tydeligt indtryk af, at rævene stod for en væsentlig andel af den høje prædation i 2015.

Hos fem engfugle, vibe, engryle, brushane, stor kobbersneppe og rødben klækkede 6 % af de registrerede kuld (16 af 259 par) i områderne med regelmæssige besøg af ræve, mens 23 % (20 af 87 par) klækkede i områderne fjernest fra de ynglende ræve. Der var en tilsvarende forskel i ungeoverlevelsen, som måles ved, at mindst én unge overlever, til den er flyvedygtig. I områderne tættest på rederne overlevede ca. 19 % af ungekuldene (ca. 3 af 16) til tidspunktet hvor de kunne flyve, mens ca. 40-55 % af kuldene overlevede (ca. 8-11 af 20) i områderne fjernest fra rævene.

For engfuglene på Tipperne i 2015 var chancen for at have ynglesucces altså ca. 10 gange så høj (hhv. 9-13 % i forhold til 1 %) for de ynglepar, der havde fundet et ynglested fjernt fra beboede rævegrave.

Stort antal ynglende landsvaler

Hvor den tidlige græsning med kreaturer kan være problematisk for engfuglene med reder i græsset pga. nedtrampning, er der næppe tvivl om, at de ynglende landsvaler nyder godt af, at der var et større antal græssende kreaturer i nærheden af Tipperhuset fra den 8. maj og en måned frem. Især i dårligt vejr med vind og regn sås svalerne ofte holde til omkring kreaturerne, hvor de jagede fluer og andre insekter. I 2015 ynglede 16 par landsvaler, og det er det største antal, der er registreret på Tipperne. Det næststørste antal var 15 par i 2007 – et andet stort år med svaler, hvor der udover landsvaler også ynglede fire par bysvaler på Tipperhuset.

Af de 16 landsvalereder var de 12 placerede på Tipperhuset og Tipperhusets anneks, mens to fandtes på et skur på materielpladsen og én i hvert af to optællingstårne på den østlige del af reservatet.

Tabel 1. Antal ynglepar på Tipperne af en række karakteristiske ynglefugle. Gennemsnit for nogle perioder 1975-2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014 og 2015. - : ingen optællinger

	1975-1984	1985-1994	1995-2004	2005-2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Rørdrum - par	0	0	0	0	0	0	0	2	2	1
Knarand - par	3	4	2	1	2	4	4	0	5	2
Gråand - par	30	44	50	65	57	43	62	53	52	42
Atlingand - par	6	6	4	2	0-1	1	12	1	4-5	1
Spidsand - par	15	18	6	1	2	2	3	1	2	1-2
Skeand - par	16	31	7	4	6	2	13	4	3	0
Rørhøg - par	1	2	2	1	2	2	1	2	2	2
Strandskade - par	8	18	13	8	8	7	7	8	8	6
Klyde - par	252	345	97	68	46	28	40	1	37	23
Hjejle - par	0	0	0	0	0	1	0-1	0-2	0	0-1
Vibe - par	112	192	128	128	100	114	130	154	166	151
Engryle - par	15	115	82	33	22	25	20	23	27	22
Brushane - ynglehunner	93	160	75	40	32	20	42	53	25	19
Brushane - dansehanner	55	78	30	20	10	11	19-20	29	21	14
Dobbeltbekkasin - par	15	16	4	4	2	2	5	2-3	0	0
Stor kobbersnepe - par	81	153	101	72	67	74	57	58	64	51
Stor regnspeve - par	0	0	1	5	3	3	3	3	2	2
Rødben - par	98	507	515	174	74	103	122	103	116	113
Hættemåge - par	174	289	5	2	1	0	0	0	0	0
Stormmåge - par	5	3	2	2	0	0	2	1	0	0
Sølvmåge - par	1	0	1	0	0	4	0-1	0	0	3
Svartbag - par	0	0	0	0	0	0	0-1	0-1	1	1
Havterne - par	50	90	24	10	4	1	1	1	3	0
Landsvale - par	8	6	5	7	10	5	9	8	10	16
Gul vipstjert - par	50	89	41	34	54-55	86	57	67	64	50
Sydlig blåhals - par	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Sivsanger - sangterritorier	163(1975)	68	75	-	-	81	-	61	60	47
Tornsanger - sangterritorier	1	2	6	5	12	20	11	8	15	14

Tabel 2. Andel af reder (%) af undersøgte vadefugle, hvor æggene blev spist af andre fugle eller rovpattedyr. Beregnet ud fra kontrollerede reders gennemsnitlige daglige overlevelse i 1986-2015 - perioden hvor dette er undersøgt. - : for få data til beregning

	1986-1990	1991-1995	1996-2000	2001-2005	2006-2010	2011	2012	2013	2014	2015
Strandskade	33	59	96	100	98	-	-	-	-	-
Vibe	39	52	84	74	60	84	44	75	80	97
Engryle	31	48	72	51	43	82	76	24	84	58
Brushane	34	51	87	72	63	-	59	45	-	-
Stor kobbersnepe	34	54	94	69	74	71	36	71	95	76
Rødben	21	54	87	77	66	82	63	50	96	95

Tabel 3. Antal registrerede ungefamilier (klyde: registrerede antal unger pr. ynglepar) i 1998-2015 - perioden hvor dette er undersøgt for alle de inkluderede arter.

	1998-2001	2002-2005	2006-2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Gråand	6	4	7	8	5	5	4	4	2
Atlingand	0,3	0	0	0	0	5	0	0	0
Skeand	0	0,5	0	0	0	3	0	0	0
Strandskade	1	0	1	0	1	1-2	1-2	0	0
Vibe	27	52	47	33	49	65	73	48	16
Engryle	24	20	9	9	5	7	16	5	1
Brushane	8	21	11	11	3	30	30	6	1
Stor kobbersnepe	24	25	21	22	18	26	24	5	4
Stor regnspeve	0	0	1	0	0	0	0	0	0
Rødben	64	67	52	21	25	46	57	19	14
Klyde	0,14	0,18	0,30	0,00	0,18	0,00	0,00	0,59	0,00